

זה, שקם ביניהם. תארו לכם שביתתם עברו מאה שנה, יש כבר דור רביעי שלבני המהגרים, דור שאין לו מולדת אחרת. תארו לכם מלחמה בין עמים אלה.

„האם לא הייתם אומרים שיש כאן צדק מול צדק, שיש לעזור להם להגיע לירי שלום ודיוקום?”

„זהו המצב אצלנו. אין זו מלחמה גזעית. הערבים הם, אחרי הכל, לבנים כמונו.” (הערה זו גרמה אפתעה בולטת לכמה מן הנוכחים).

המורה היטה התערבה שוב. „אני לא חושבת שלשחורים האמריקאים יש זכות להקים מדינה באפריקה. האפריקאים שונאים כיום את השחורים האמריקאים שבאו להשתקע בליבריה ובגאנה. והם צודקים. מדוע אתם לא יכולים להתמוג עם הערבים במדינה אחרת?”

„האם את מוכנה להתמוג עם הלבנים?” התפרצתי. „הרי אתם בעצמכם הגעתם לכלל מסקנה ההפוכה: שאין תוחלת למיזוג הגזעים, ואתם חוזרים להפירה.”

התיכוח סער שעה, שנתיים. תוך כני דיבור השתנה האווירה, ונדמה שגם הרבה מושגים. תלמידה צעירה, ממושקפת, ששקלה כל הזמן, מצביעה לפתע ואומרת: „אני חושבת שכל הרוב הזה בין השחורים והיהודים הוא מלכות. אנחנו שונאים אחד את השני, ובינתיים אנחנו שוכחים שהאויב האמיתי הוא המימסד הלבן הגזעני, השונא גם את היהודים וגם את השחורים.”

בסוף השתרה אחירה ידיוותית למדי. כשאנחנו יוצאים, שופיזיעה, אומרת לי המאר-חת: „אף פעם לא היה לנו ויכוח כזה. כל היהודים שאנחנו באים עימם במגע מדברים בשפה אחרת לגמרי. אי אפשר לקיים איתם דו-שיח אמיתי. האם יש רבים כמוך בישראל?”

אני מבטיח לה שיש רבים — רבים.

על הצעתו לכרות ברית צבאית עם ישראל, ולכפות עליה שלום. (פתחתי את השיחה במילים: „מדוע אומרים בישראל שאתה אנטישמי?” הוא השיב: „בחדאי מאותן הסיבות שבגללן רבים כאן רואים בי קומוניסט.”) לא התרשמתי כלל וכלל שהוא שונאי-ישראל. בעיני מצא חן מאוד.

● **מארק האטפילד**, צעיר בן 40, נמרץ, חלק, מיקצועי מאוד. עשה רושם רב בסנאט, כשטען לא מכבר, בנאום גדוש מיסמכים היסטוריים, שיש שני צדדים לסיכסוך, ושאינן להתעלם מן הצד הפלסטיני.

● **אברהם ריבין**, יהודי, קשיש, עצוב. ציוני אורתודוקסי, שהפתיע אותי כש אמר, כבר בפתחת השיחה, שלדעתו אין ערך לשלום בלי השתתפות הפלסטינים, שיש לחפש דרך להיברות עימם.

האנסן, מאנספילד, אפילו איסטלנד הגזעני — לפעמים שיחה על רגל אחת, לפעמים מים בירור ארוך וממושך. במיוחד התרשמתי מן הצעירים המבריקים. המכהנים כעוזרי הסנאטורים — בדומה לאמנון זכרוני שלנו. לעיתים קרובות יש להם ידע רחב יותר מן הסנאטורים עצמם, ואין הם זקוקים לסכסכים פוליטיים. לעיתים אני יושב עימם זמן רב אחרי שהסנאטור שלהם חזר להצבעה במליאה.

לכולם אני משתדל להביא את אותה תורה-על-ירגל-אחת: יש לעודד את הפלסטינים המתונים, כדי לבודד את הפיראיות, יש לשכנע את ניכסון להכיר ביישות פלסטינית ולקרוא להנהגה פלסטינית אחראית להשתתף בשיחות יארינג ובהסדר שיושג. הפתרון הוא דיוקום של ישראל ומדינה פלסטינית.

לפני שנה ורבע, כשניסיתי לשכנע את יוסף סיקסו במשרד-החוץ ואת אנשי הנרי קיסינג'ר

אין פלאק מיזיון ומשמאל

אם יש ימים כאלה בישראל? זוהי גם השאלה המרחפת מעל לויכוחים בין אוניברסיטאות.

מאחורי ויכוחים באוניברסיטה האמריקאית (חשינגטון), ג'ורג'טאון (ליד חשינגטון), ג'ון הופקינס (בולטימור), בראנדייס (קמברידג'), ולסלי (ליד בוסטון), ואוניברסיטת בוסטון. לפני הארחאד, ייל, פרינסטון, קונטיקט, קאליפורניה, שיקאגו, טורונטו.

הנהירו אותי מראש שיהיה הרבה „פלאק” (זוהי מילה גרמנית, שפירושה אש אנטי-אחיינית, המשמשת בסלאנג האמריקאי לתיאור הפרעות חריפות). יהיה פלאק מצד הרדיקלים, הפררסידיאון, ופלאק מצד הציונים הקיצוניים.

מבחינה זו היתה אכזבה. האולמות מלאים ואין מקומות. אלה גם אלה מקשיבים בשקט. השאלות, בסוף, הן לעניין: מי הם הפלסטינים? אם אילו פלסטינים אפשר לעשות שלום? מדוע אין הישראלים והפלסטינים יכולים לגור במדינה דמוקרטית אחת, נטענת אל-פתח? איך אפשר לסמוך על הערבים, לאור הזנת הטילים?

ושוב ושוב: מי הם כוחות הי שלום בישראל? האם יש דרך חדש, עם מושגים חדשים? האם יש בישראל משהו הדומה לתנאי עתיד-שלום של הסטודנטים באמי ריקה?

כושים בוזים חנויות של טוחרים יהודים בהתפרעות בהארלם

גיר בבית הלבן באותה רוח — היתה התגובה לרעיונות אלה אוישה או שללית. הפעם השתנה הכל — הסנאטורים, הפקידים במשרד-החוץ, ראשי המשלחת האמריקאית באו — כולם מבינים עכשיו שיש למצוא פיתרון כלשהו שיכלול את הפלסטינים.

רוב השיחות התנהלו בעצם ימי המלחמה בירדן. הישאלות הן עתה ענייניות: איזה פתרון, אילו פלסטינים, ירושלים, הפליטים.

שאלה לגולדה מאיר

במיקרה התקיימה מסיבת-העיתונאים שלי בחשינגטון שעה קלה לפני מסיבתה של גולדה מאיר. אחד העיתונאים, שהלך ישר ממסיבה אחת לשנייה, שאל את גולדה מה דעתה על התוכנית שהגשתי, בדבר מדינה פלסטינית בגדה ובעזה. באוזני העיתונאים חזרה גולדה על דעתה שלא קיים עם פלסטיני, והוסיפה: „אורי אבנרי מייצג רק שני מושבים מבין 120 בכנסת.”

בעיני העיתונאים, הרגלים לכך שכל סנאטור מדבר בשם עצמו, ומהווה למעשה סיעת-יחד בסנאט, לא נראתה התשובה. אבל רק אחד העז לכתוב על כך.

בעיתונאים אמריקאיים אין איש מעז למתוח ביקורת, ואף לא ברמז, על ראשי-משלה ישראלי. חלק גדול מאד של נותני-המודעות הם יהודים, וזהו הודים הם רגישים מאד-מאד.

היהודים פוחדים שוב

היהודים הם רגישים. המימסד היהודי הוא מונוליתי, כמעט טוטאליטארי. בקהילות אין אופוזיציה. אין ויכוח. אין התמודדות של דיעות. מי שפוטח מן הקו, ולוא גם במילימטר אחד, הוא בוגד, חולה בשינאח-עצמית יהודית, ויש להחרים אותו.

זוהי אחת התעלומות הגדולות. בבולטימור יש 120 אלף יהודים, כמו בירושלים. הם גרים, כולם יחד, באזור עצום, המהנה עיר בפני עצמה. אפשר ללכת שם שעות, מבלי להיפגש אף באדם אחד שאינו (המשך בעמוד 26)

הסטודנטים האלה, ובייחוד היהודים, נקרו עם בין שני הקצוות. אין הם יכולים להתעלם מעטנות הפלסטינים, החודרות לכל המיכללות באמצעות השמאל החדש הקיצוני. מעטים מוכנים להפנות כליל עורף לישראל. לכולם אני מביא את אותה הבשורה: התמיכה באחד משני הקצוות היא תמיכה במלחמה. התמיכה בישראל שוחרת-שלום אינה מחייבת התכחשות לזכויות הפלסטינים, והתמיכה בזכויות הפלסטינים אינה צריכה להביא להתכחשות לקיום ישראל.

נדמה לי שיש כאן צימאון גדול לבשורה כזאת. רבני-המיכללות (בכל אוניברסיטה יש רב רשמי, בצד הכמרים הרשמיים) שמחים, ולרוב גם מרחימים את ההרצאות.

אחרי כל הרצאה באים הסטודנטים, רובם יהודים, רבים מהם ששהו זמן מה בישראל, ושואלים: מה אנחנו יכולים לעשות? במה אנחנו יכולים לעזור למתנה-השלום בישראל?

בבראנדייס, המיכללה היהודית, אומרים לי מראש: הפעם תהיה התפוצצות. באו חבריה מליגת-ההגנה היהודית. אחד מהם לובש כובע-קומנדו מנומר, כמו איש אל-פתח. אבל הכל עובר בשקט. הצעיר שואל שאלות, מקבל את התשובות ברוח טובה. לידו יושב טרופסור, מיורחן ידוע, שכתב מאמר מדעי בו ניתח ארוכות את התיבות של ספרי, מבחינת ההשקפה של פרו-ערבי קיצוני, ופסל אותן. באחת הויכוחים בסנאט של ארצות-הברית קם הסנאטור האנסן, והכניס מאמר זה כולו לפרוטוקול של הישיבה.

קיוותי שהפרופסור ישתתף בחיכוח. אבל גם הוא מקשיב בתשומת-לב אילמת. (לי, שלא ביקרתי מימי באוניברסיטה או בבית-ספר תיכון, יש עדיין הרגשה מזודה כשאני מרצה בפני פרופסורים. ביניהם בעלי שם עולמי.)

המליאה ריקה בסנאט

אני מרגיש יותר בבית בסנאט של ארצות-הברית. אחד הסנאטורים הכניס אותי לאולם המליאה. (בסנאט, בניגוד לכנסת, מותר להזמין חברי פרלמנטים זרים להיכנס לאולם המליאה עצמו, בעצם מהלך הישיבה.) המליאה — כן, המליאה היתה ריקה. בדיוק כמו אצלנו. שלושה-ארבעה חברים, אחד מדבר (בעמידה, ממקומו), שלושה מקשיבים בשעמום. הקהל, למעלה ביציע (ללא מחיצות זכוכית, למרות הפצצות המתפוצצות עתה בכל ערי ארצות-הברית), בחדאי נהגה כמו הקהל שלנו, הבא לכנסת כמעט-ריקה.

הסנאטורים — ביניהם שנאמו נאומים גדולים על המיורח הגדול — מפתיעים בכבודותם על הנעשה במרחב שלנו. כמו כמה מעמיתי הטובים במישכן הירושלמי, אין להם מושג קלוש על מה שהם מדברים, אך הם מדברים יפה, בפווה מרשימה ובביטחון עצמי נהדר. נגשתי עם כמה דמויות מעניינות יותר:

● **ויליאם פולברייט**, קשיש נבון, פסימי, שקול. שיחה ארוכה על העניין הפלסטיני.